

HANDLEDNING OM

Vattenråd

SÖDRA ÖSTERSJÖNS OCH VÄSTERHAVETS VATTENDISTRIKT

Det har aldrig funnits större möjligheter att påverka den svenska vattenförvaltningens inriktning än nu. Vattenråd ger unika möjligheter för näringsliv, intresseorganisationer och enskilda att bidra till en bättre vattenmiljö.

Vattenråd är en samverkansform där aktörer inom ett eller flera avrinningsområden diskuterar sig fram till ett gemensamt sätt att hantera de lokala vattenresurserna. Vattenråden får därmed möjlighet att presentera förslag på hur förvaltningen av vattenresurserna skall hanteras.

Besluten fattas så småningom av vattendelegationen, men det ger aktörer en helt ny möjlighet att få gehör för lokala förhållanden.

Den nya vattenförvaltningen är också inriktad på nya sakfrågor. Det är inte bara miljömätningar som är aktuella för bedömningar, utan frågor om vilka samhällsekonomiska konsekvenser olika förslag får, vilka åtgärder som är resursnålast och hur förslag påverkar enskilda människor och småföretag. Här har inte minst näringslivet en viktig roll att fylla i vattenråden.

Vid samrådstillfällen kommer både enskilda organisationer och vattenråd att ha möjlighet att lämna synpunkter till vattenmyndigheten. Det är värt att minnas att ett förslag som passerat genom ett vattenråd har särskild tyngd inför att beslut skall tas av vattendelegationen eftersom det kan anses väl förankrat i avrinningsområdet och försäkrar att alla berörda intressen övervägts.

Det säger sig självt, tycker jag, att ett tidigt deltagande ger en fantastisk möjlighet att föra upp egna frågor på agendan i vattenråden – och därmed påverka den framtida vattenförvaltningen. Men minns att tåget går – med eller utan din organisations medverkan. Det finns inget tvång att delta, inga krav på att etablera vattenråd. Antingen är man med – eller så står man utanför. Välj!

Eva Tejle-Ekbjörn
*Ledamot i Södra Östersjöns
vattendelegation*

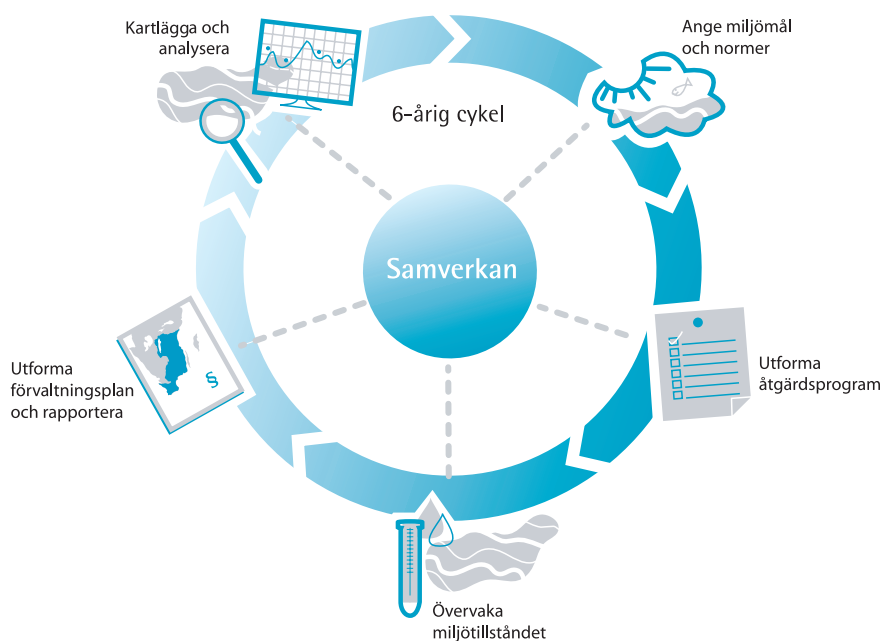
MOT ETT NYTT SYNSÄTT

I Sverige finns en lång tradition av vattenvård. Traditionellt har den varit uppbyggd med lagkrav eller andra initiativ från centrala, regionala och lokala myndigheter. Resultatet ser vi idag genom miljöanalyser, genomförda våtmarksprojekt, artinventeringar, biotopvård och många andra åtgärder.

I Södra Östersjöns och Västerhavets vattendistrikt finns i dagsläget ett 60-tal vattenvårdsorganisationer som har spelat, och fortsättningsvis kommer att spela, en viktig roll i distriktens vattenfrågor.

Vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660), som i svensk lag omsätter vattendirektiv innebär en delvis ny syn på vattenvård. De största förändringarna är att vattenförvaltningen skall utvecklas inom avrinningsområden och i samverkan med alla berörda aktörer. Detta innebär att myndigheter måste samverka i ökad utsträckning och att parter med intressen i vattenfrågor skall få vara med och ta fram underlag till de beslut som vattenmyndigheterna skall fatta. I samband med beslut skall också aktörerna involveras i formella samråd.

Den nya vattenförvaltningens arbete har delats in i ett antal delmoment som återkommer i sexårscykler. I samtliga dessa delmoment skall myndigheter, aktörer och allmänhet samverka. Vattenråd är tänkta att utgöra grunden för en sådan samverkan.

Vattenförvaltningsprocessen innehåller moment som återkommer i 6-årsperioder. Genomförandet av åtgärder kommer delvis att skötas av externa aktörer. I alla dessa delar är samverkan mellan myndigheter och aktörer avgörande för att nå samsyn och långsiktighet.

VATTENRÅDETS KÄRNA

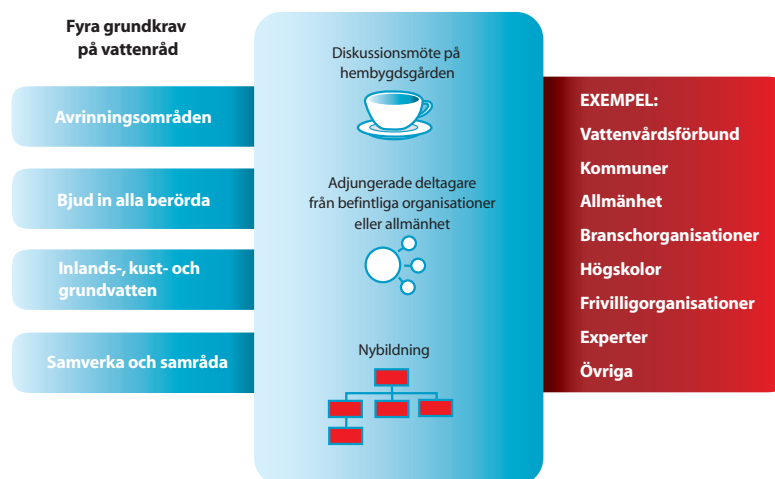
- ◆ En samling aktörer som gemensamt försöker skapa ett helhetsperspektiv på vattenresurserna inom ett eller flera avrinningsområden
- ◆ Bidrar genom att på ett tidigt stadium delta i förberedelser och diskussioner om hur vattenresurser skall hanteras
- ◆ Speglar intressen i avrinningsområdet
- ◆ Tar ställning till inlandsvatten, kustvatten och grundvatten, inkluderar alla som berörs samt deltar i samverkan och samråd med berörda myndigheter
- ◆ Utgör ett gemensamt forum, men organisationsformen bör i övrigt utgå från lokala behov (se exempel sidorna 12-13)
- ◆ Initiativ till bildande kan komma från vattenvårdsförbund, kommuner eller andra organisationer med starkt vattenvårdsengagemang. Länsstyrelserna skall aktivt stötta initiativ till bildande av vattenråd
- ◆ Tar fram förslag på åtgärder

DELAKTIGHET ÄR GRUNDEN

Bland vattenvårdsorganisationerna som finns i Södra Östersjöns och Västerhavets vattendistrikt finns gedigen lokalkännedom. Detsamma gäller många personer och lokala organisationer som har en omfattande kunskap om sin närmiljö.

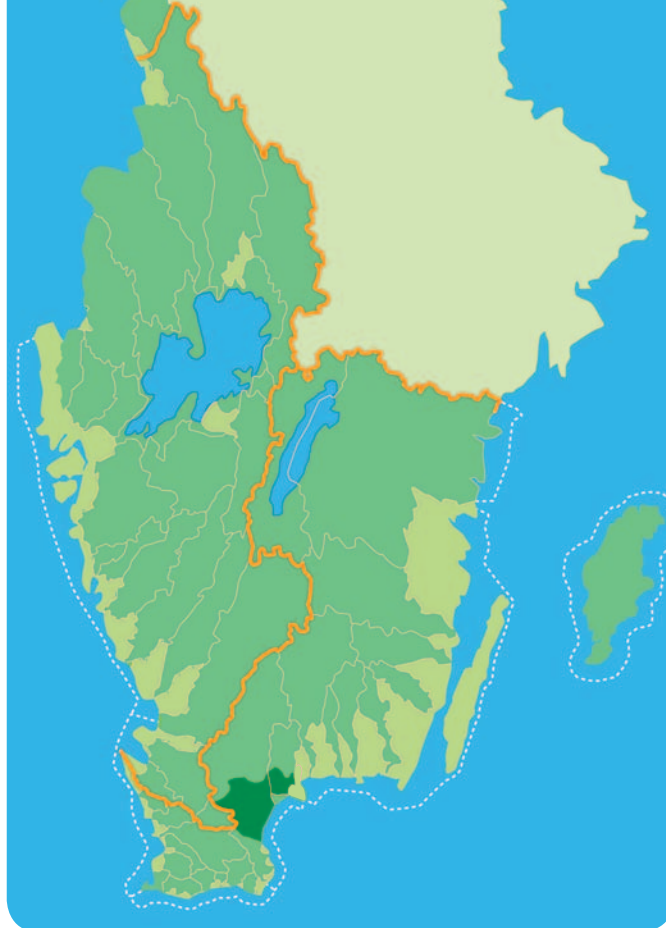
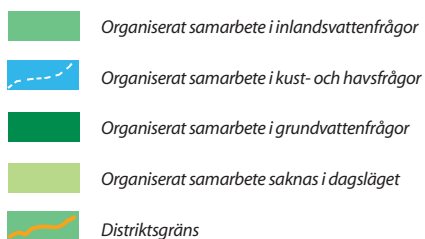
När vattenmyndigheterna utvecklat sin syn på vattenråd har detta skett med en önskan att tillvarata kunskap och engagemang i en form som uppfyller de krav som den svenska vattenförordningen ställer.

Vattenvårdsorganisationerna har lång erfarenhet och ett inarbetat kontaktnät. Dessa organisationer kan med fördel utgöra grundstommen i ett vattenråd.

Tankeskiss över ett vattenråd. Grundkraven tillåter en varierande organisationsform och kan innefatta ett stort antal aktörer, vilka skall spegla de lokala förhållandena. Angivna aktörer är endast exempel.

- ◆ Ett vattenråds grundläggande geografiska utsträckning bör sammanfalla med ett eller flera avrinningsområden
- ◆ Inlandsvatten- och kustvattenorganisationer bör ha nära samarbete eller arbeta tillsammans i ett vattenråd
- ◆ Grundvatten kan kräva speciella lösningar

Områden med och utan organiserat samarbete i dagsläget inom Södra Östersjöns och Västerhavets vattendistrikt.

VATTENRÅDETS SKALA

Hur stort arbetsområde ett vattenråd skall ha kan variera mycket beroende på de lokala förutsättningarna och behoven. Ett grundkrav är att man skall arbeta utifrån ett eller flera avrinningsområden. Strävan efter att uppnå helhetsperspektiv kan innebära att etablerade organisationer i vissa fall kan behöva överväga att involvera närliggande avrinningsområden (exemplet på sidorna 8-9 illustrerar ett sådant fall).

I de fall en befintlig organisation finns uppbyggd kring ett väl avgränsat område med tydligt definierade behov kan vattenrådet innefatta endast detta område.

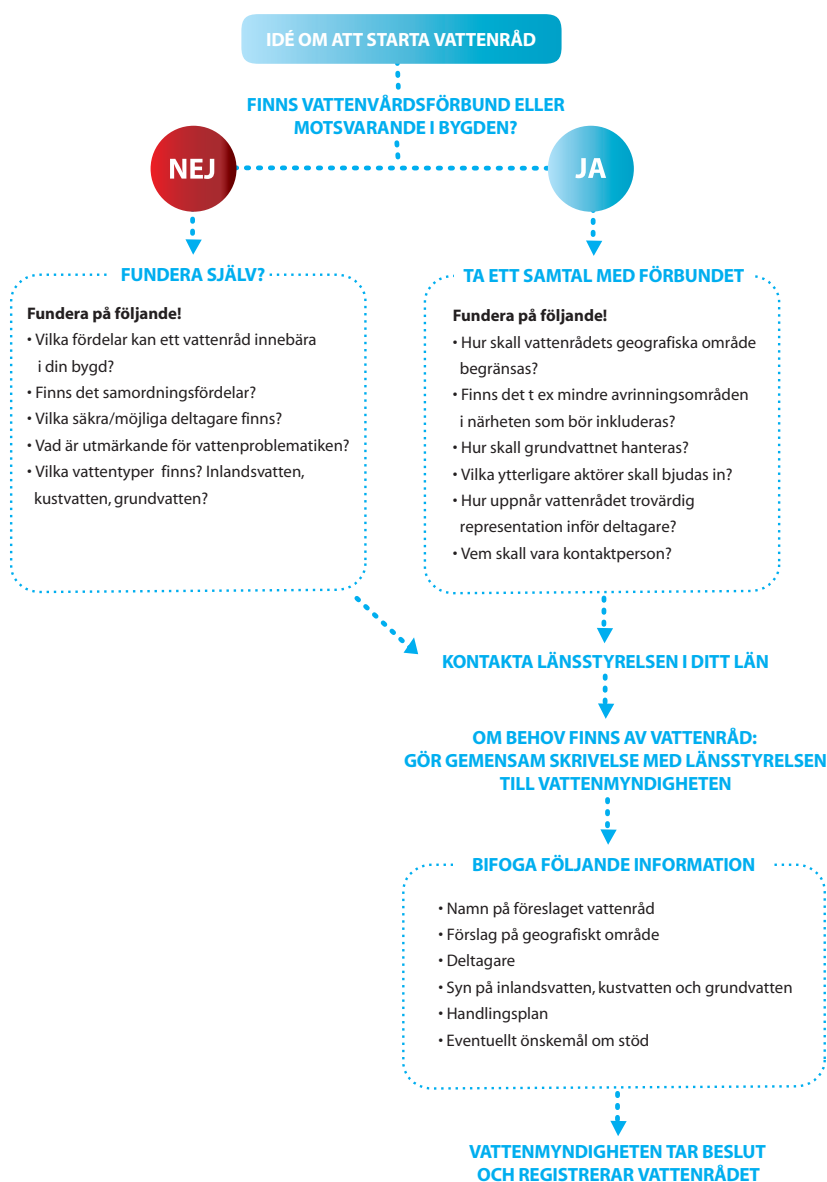
Inom ett eller flera större avrinningsområden kan det vara praktiskt omöjligt att inbjuda ett stort antal intressenter till att delta. Vattenrådet kan då utgöra ett paraply som områdets organisationer och allmänhet står bakom. Mindre områden, inom ett avrinningsområde, kan organiseras i arbetsgrupper av geografisk karaktär eller kring teman såsom fiske eller övergödning. Vattenråd kommer att skära genom kommun- och länsgränser.

STÖD FRÅN LÄNSSTYRELSER OCH VATTENMYNDIGHETEN

Den viktigaste samtalspartnern inom myndighetssfären för vattenråden är länsstyrelserna. Länsstyrelserna kan erbjuda stöd i form av fackkompetens på vattenresursområdet och har dessutom insyn i den nya förvaltningsprocessen. Både inför bildande av vattenråd och i det kontinuerliga samverkansarbetet är länsstyrelsen den naturliga kontakten.

Både länsstyrelser och vattenmyndigheter erbjuder också stöd i form av informationsmaterial, dataunderlag och liknande material.

Om man inför bildandet av ett vattenråd önskar finansiellt stöd skall diskussionen först tas med länsstyrelsens beredningssekreteriat (se sid 14) och efter att man utvärderat behovet tas en gemensam kontakt med vattenmyndigheten.

Vattenråd

Innehåller ett eller flera avrinningsområden.

Vattenrådet bör inkludera kustvatten, eller samarbeta nära med kustvattenorganisationer.

Ett vattenråd skall sträva efter ett helhetsperspektiv på inlandsvatten, kustvatten och grundvatten.

Avrinningsområde utan organiserat samarbete

Havsområde

- Intilliggande avrinningsområde
- Tänkbart arbetsområde för ett vattenråd
- Grundvatten
- Kommuner
- Länsgräns
- Tematiska och geografiska arbetsgrupper t ex en sjö, ett kustområde eller ett mindre avrinningsområde
- Ett större avrinningsområde med organiserad vattenvårdsorganisation
- Avrinningsområde utan organiserat samarbete

VM ger underlag om
planerade samråd
samt tidtabell
22 dec 2006

VM initierar samråd
om väsentliga frågor
22 dec 2007

Samrådsutlåtande
22 jul 2007

Samverkan- och samrådsprocessen fram till 2009. Blå streckad linje markerar samverkansnivån som kommer att variera beroende på vilka moment som är aktuella för tillfället. Vita prickar symboliserar tillfällen då vattenmyndigheten (VM) initierar ett samråd som vanligen varar i sex månader. Samrådsperioden avslutas med ett samrådsutlåtande (röda prickar) som lämnas till vattenmyndigheten från vattenråd, fristående organisationer eller allmänhet.

VATTENRÅDETS DELTAGANDE

Vattenrådet övertar inte några beslutsbefogenheter från myndigheterna. Att delta i samverkan betyder att man deltar i arbetet att ta fram förslag inom vattenförvaltningens verksamhetsområden. Rent praktiskt innebär det att man tar ställning till samma frågor som vattenmyndigheten och länsstyrelserna. Samverkansarbetet är därmed ett gemensamt arbete för att nå fram till långsiktiga lösningar.

Det är viktigt att uppnå ett nära samarbete mellan länsstyrelserna och vattenråden. Länsstyrelserna skall ses som ett kunskapsstöd som kan bidra med både sakkunskap och råd om tillvägagångssätt.

Ett förslag som passerat genom ett vattenråd har särskild tyngd inför att beslut skall tas av vattendelegationen eftersom det kan anses väl förankrat i avrinningsområdet och försäkrar att alla berörda intressen övervägts.

Det kommer dock alltid att finnas möjlighet för en enskild aktör att ge sin syn på olika frågor direkt till vattenmyndigheten.

SAMVERKAN OCH SAMRÅD

Den nya vattenförvaltningen ger stora möjligheter att tillsammans arbeta för en bättre skötsel av gemensamma resurser. Alla brukare gynnas i längden av att föra en dialog om hur resurserna skall användas och av att hitta långsiktiga lösningar. Att bara se till egna fördelar innebär på sikt att gemensamma resurser förbrukas. Samverkan är en ständig process som innebär att följa med i diskussioner, komma med förslag, påpeka egna behov och vara lyhörd för andras synpunkter.

Samråd har en mer formell innebörd och förekommer i regel vid fasta tidpunkter eller över begränsade tidsperioder. Att samråda innebär en möjlighet att lämna synpunkter inför beslut av myndigheten. Samråd regleras av Vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660).

Samrådsutlåtande
22 jul 2008

VM beslutar åtgärdsprogram
och förvaltningsplan
22 dec 2009

Samrådsutlåtande
22 jul 2009

VM initierar samråd om åtgärdsprogram
och förvaltningsplan 22 dec 2008

DELTAGANDE I PRAKTIKEN

Vattenrådets deltagande i samverkansarbetet kan variera, dels beroende på de behov som finns i området, dels beroende på hur mycket man kan och vill engagera sig i vattenförvaltningsprocessen. Ett stort engagemang innebär dock att man på ett tidigt stadium kan få gehör för synpunkter i förvaltningsprocessen. Nedan redovisas några områden där vattenråden spelar en naturlig roll i vattenförvaltningen genom att samverka med, i första hand, länsstyrelserna.

Kartläggning och analys

- ♦ Göra en rättvisande beskrivning av vattnens status
- ♦ Kontinuerligt identifiera viktiga påverkansfaktorer
- ♦ Bidra till en konkret bild av den samhällsekonomiska utvecklingen

Miljöövervakning

- ♦ Förbättra övervakningsprogrammen
- ♦ Komplettera övervakningen

Åtgärdsprogram

- ♦ Medverka till realistiska åtgärdsförslag
- ♦ Hitta kostnadseffektiva lösningar

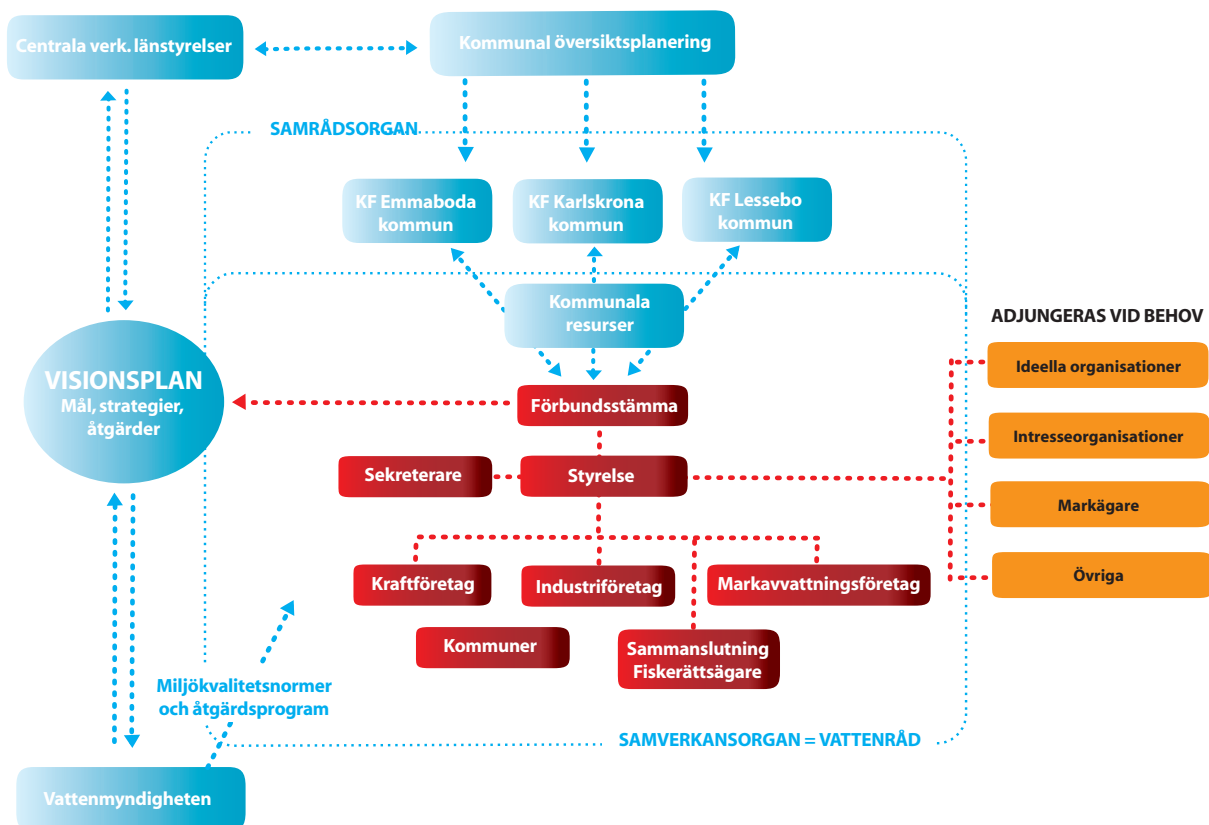
Kommunikation

- ♦ Fånga upp idéer på det lokala planet
- ♦ Förankra förslag och arbeta för lokal enighet
- ♦ Sprida information

FRÅN VATTENFÖRBUND TILL VATTENRÅD

Ex 1

Lyckebyåns vattenförbund är ett exempel på hur man byggt på det ursprungliga vattenförbundet samtidigt som man anpassat organisationsformen för den nya vattenförvaltningen.

Bilden är omarbetad med utgångspunkt från VA-Forsk rapport nr 2006-17: Visionsplan Lyckebyån - planering av vattenresursen. Vattenförbundet (röda boxar) utgör grunden i ett framtida vattenråd dit övriga organisationer kan adjungeras vid behov. Läs mer på www.lyckebyan.org

Fördelar

- ♦ Strukturen bygger på en etablerad grundorganisation hos kommunerna och verksamhetsutövarna
- ♦ Lätt att komplettera (adjungera) andra intressenter
- ♦ Lätt att etablera samverkan med kommunernas resurser såsom planeringskontor, tekniska kontor och miljökontor
- ♦ Etablerade kontakter och informationskanaler i vattenförbundet och kommunerna kan nyttjas
- ♦ Etablerad samverkan med verksamhetsutövare, som bedriver verksamhet i enlighet med tillstånd enligt miljöbalken

Nackdelar

- ♦ Organisationen kan behöva kompletteras och/eller ändras vid genomförandet av framtida åtgärdsprogram beroende på innehållet
- ♦ Adjungerade ledamöter kan uppleva en ojämlikhet i status visavi medlemmar i vattenförbundet
- ♦ Markägare och enskilda intressenter kan uppfatta det så att vattenförbundet och kommunerna tar på sig ansvaret, sakligt och ekonomiskt, för genomförandet av framtida åtgärder, vilket kan komplicera framtida kostnadsuttag

VISKANMODELLEN – EN NY ORGANISATION

Ex 2

Vid anpassning av Viskans vattenvårdsförbund till den nya vattenförvaltningens krav var man från kommunalt håll tydlig med att man inte ville skapa ytterligare en organisation. Istället föreslogs att Viskans vattenvårdsförbund skulle ombildas till en ny organisation med ett nytt namn: Viskans vattenråd. I det framtida vattenrådet blir den samordnade recipientkontrollen (SRK) endast en mindre del av verksamheten. Exakt hur SRK ska hanteras organisatoriskt är ännu inte beslutat. Rådets arbetsuppgifter breddas enligt den nya vattenförvaltningen, vilket även ställer krav på en breddning av rådet med fler deltagare.

KRISTIANSTADSSLÄTTENS GRUNDVATTENRÅD

Ex 3

Även om utgångspunkten är att ett vattenråd skall arbeta med samtliga vattenkategorier; inlandsvatten, kustvatten och grundvatten, är det till syvende och sist det lokala behovet som skall styra. På Kristianstadsslätten finns ett stort behov av att samordna nyttjande av grundvattenresurserna. I dagsläget har både kommuner och näringsliv stort intresse av tillgången på ett långsiktigt rent grundvatten.

Det finns en konkurrens om uttagmängden, hot mot resursens kvalitet och ingen gemensam resursplanering eller kunskapsbank. Faktorer som alla talar för samplanering. Läs mer på www.kristianstad.se

Uppgifter för grundvattenrådet

- ◆ Kunskapsammansättning av vatten, tillgångarna i olika delar av slätten och olika vattenförande lager
- ◆ Analys av konflikter
- ◆ Plan för fördelning av vattentillgång med minimal miljöpåverkan
- ◆ Förslag till samverkan för ändrade bevattningsuttag
- ◆ Underlag till ansökan om tillstånd (vatttendom) som beaktar den övergripande planeringen
- ◆ Underlag till upprättande av skyddsområden för livsmedelsindustrier och vattenföreningar
- ◆ Underlag till planering inom särskilt sårbara områden från grundvattensynpunkt
- ◆ Analys av ekonomiska värden i vatten, i tillgångar för dricksvatten, livsmedelsindustri, bevattning, natur och miljö kvalitet
- ◆ Förenklad rapportering av grundvattennivåmätningar
- ◆ Förbättrad översikt av grundvattenkvalitet genom systematisering av mätningar
- ◆ Information om de rika grundvattentillgångarna, t ex genom utställningar
- ◆ Samverkan med vattenmyndigheten, länsstyrelsens beredningssekretariat och vattenvårdsförbunden

Vattenmyndigheten Södra Östersjön

Kansli: 0480 – 82 000
vattenmyndigheten@h.lst.se
Vattenvårdsdirektör, Dea Carlsson

Vattenmyndigheten Västerhavet

Kansli: 031 – 60 50 00
vattenmyndigheten@o.lst.se
Vattenvårdsdirektör, Björn Sjöberg

BEREDNINGSSSEKRETARIATEN

Länsstyrelsen i Blekinge län

Telefon: 0455 – 870 00
beredningssekretariat@k.lst.se

Länsstyrelsen i Kronobergs län

Telefon: 0470 – 860 00
beredningssekretariat@g.lst.se

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Telefon: 023 – 81 000
beredningssekretariat@w.lst.se

Länsstyrelsen i Skåne län

Telefon: 040 – 25 20 00
beredningssekretariat@m.lst.se

Länsstyrelsen i Gotlands län

Telefon: 0498 – 29 21 00
beredningssekretariat@i.lst.se

Länsstyrelsen i Värmlands län

Telefon: 054 – 19 70 00
beredningssekretariat@s.lst.se

Länsstyrelsen i Hallands län

Telefon: 035 – 13 20 00
beredningssekretariat@n.lst.se

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Telefon: 031 – 60 50 00
beredningssekretariat@o.lst.se

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Telefon: 036 – 39 50 00
beredningssekretariat@f.lst.se

Länsstyrelsen i Örebro län

Telefon: 019 – 19 30 00
beredningssekretariat@t.lst.se

Länsstyrelsen Kalmar län

Telefon: 0480 – 82 000
beredningssekretariat@h.lst.se

Länsstyrelsen i Östergötlands län

Telefon: 013 – 19 60 00
beredningssekretariat@e.lst.se

”

Det krävs ett helt nytt sätt att tänka
för att lösa de problem vi skapat med
det gamla sättet att tänka.

/ Albert Einstein

”

FEM FÖRDELAR MED VATTENRÅD

- ~ Helhetsperspektiv på vattenresurser
- ~ Aktörer och myndigheter lär av varandra
- ~ Rätt åtgärder på rätt plats
- ~ Bättre lokal förankring inför beslut
- ~ Möjlighet att påverka innan beslut tas

Länsstyrelserna